

Мартинюк К. О.

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
martkateruna777@gmail.com
м. Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ДИСКРИМІНАЦІЮ ?

Дискримінація в суспільстві завжди сприймається негативно, адже будь яке сучасне та демократичне суспільство базується на принципах рівності, які закріплені в міжнародно-правових документах, зокрема «Декларація прав людини», «Європейська конвенція про захист прав і основоположних свобод людини», «Міжнародний пакт про політичні та громадянські права» та «Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права» закріплюють даний принцип і принцип недопустимості дискримінації незалежно від раси, статі, релігії, нації та інших соціально-економічних чинників. Останнє десятиліття характеризується піднесенням феміністичного руху, впровадженням законодавчих і політичних ініціатив спрямованих на забезпечення гендерної рівності, Україна не залишається осторонь таких змін ні на державному рівні ні на підприємницькому, саме тому українці можуть спостерігати появу нових “pink” послуг на ринку. Українське суспільство все частіше стикається зі запровадженням підприємцями так званих “pink” послуг, які також можна характеризувати принципом «від жінок-для жінок», такий вид послуг доступний виключно жінкам і дітям з міркувань безпеки та комфорту. Українське суспільство бурхливо обговорювало запровадження жіночих вагонів Укрзалізницею, тариф “Women for women” в службі таксі bolt та появу pink taxi в столиці, реакція суспільства була доволі неоднозначною, окрім схвалення і позитивних думок, були і негативні реакції та заяви про гендерну дискримінацію і сексизм. Та чи не є подібне, цілеспрямоване обмеження послуг з огляду на стать, з юридичної точки зору дискримінацією та порушенням Конституції України і Цивільного кодексу України?

Законодавство України чітко і неодноразово закріплює принцип рівності і недопустимість дискримінації, зокрема стаття 24 Конституції України, Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» і нарешті стаття 633 Цивільного кодексу України. Стаття 633 ЦК України закріплює поняття та визначає умови публічного договору, класичним прикладам якого якраз і є служба таксі, тому зміст цієї статті відіграє важливу роль в контексті цього питання. В статті 633 зазначено, що публічним договір є коли підприємець взяв на себе обов'язок здійснювати послуги для усіх хто звернеться до нього, що умови такого договору є однаковими для всіх споживачів, та підприємець не має права відмовитися від укладення публічного договору за наявності у нього можливостей надання споживачеві відповідних послуг і загалом надання переваги одному споживачу над іншим не допускається. З огляду на вміст даної статті здається, що відповідь на питання очевидна, таке обмеження є порушенням Цивільного кодексу України і дискримінацією чоловіків, адже підприємець відмовляє чоловікам та надає значну перевагу жінкам як споживачу. Проте важливо зазначити, що жіночі вагони Укрзалізниці та тариф “Women for women” в службі таксі bolt, хитро обходять таку пастку публічного договору, адже ці підприємці використовують сегментацію своїх послуг, шляхом

запровадження окремого тарифу для жінок, цим вони створили безпечний для них простір, при цьому не обмеживши чоловіків в доступі до своїх послуг, адже чоловіки мають повну свободу користуватися іншими тарифами цих компаній задля отримання аналогічних послуг. А ось pink taxi, що була створена в столиці потрапляє в таку пастку публічного договору, бо повністю відмовляє чоловікам в своїх послугах, тому продовжить бути темою цієї дискусії і надалі, адже тут ми можемо говорити про таке явище як позитивна дискримінація. Вже згаданий Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» в статті 1 забороняє дискримінацію крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними, в цьому ж законі визначаються позитивні дії або ж позитивна дискримінація як спеціальні тимчасові заходи, що мають на меті рівну реалізацію прав і свобод, що надані нам Конституцією. “Pink taxi” загалом як явище, з'явилося внаслідок зростаючої потреби жінок на простір де вони почуваються безпечно і комфортно, що є потребою реалізувати своє право на безпеку закріплене в статті 3 Конституції України, а також проголошене найвищою соціальною цінністю, тобто тут можна стверджувати, що така позитивна дискримінація, як виключно жіноча служба таксі, існує як засіб досягнення легітимної мети – превентивного захисту вразливої категорії населення. Та чи є жінки цією вразливою категорією населення? Історично жінки були пригнобленою, менш захищеною частиною населення, внаслідок чого довгий період страждали від дискримінації та різноманітних утисків, саме тому був закріплений та впроваджений принцип гендерної рівності. Не дивлячись на законодавчі, політичні та соціальні ініціативи спрямовані на викоренення дискримінації жінок, на мою думку жінки залишаються групою населення яке може відчувати більшу потребу в безпечному просторі та захисті, адже згідно з даними ООН жертвами 95 % верифікованих сексуальних злочинів були саме жінки, а за даними ВООЗ та ОБСЄ кожна третя жінка зазнавала психологічного чи фізичного насилля. Тому особисто я вважаю, що наявність попиту на подібні послуги як “pink taxi”, жіночі вагони, “Women for women” є нормальною реакцією і не має на меті цілеспрямовану дискримінацію чоловіків, а є лише превентивним засобом захисту для осіб, що відчують підвищену потребу в цьому. Тим паче чоловіки мають доступ до аналогічних послуг на ринку, які представлені іншими компаніями, чоловіки не зазнають повної заборони на користування таксі, так само існують речі орієнтовані переважно на чоловіків як барбершопи, або елітні чоловічі спортклуби.

Отже, чи є існування виключно жіночих послуг порушенням законодавства України? Стаття 633 Цивільного кодексу України чітко забороняє подібний розподіл споживачів, як і Конституція України забороняє дискримінацію, і навіть у випадку виправдання такої позитивної дискримінації через наявність обґрунтованої і легітимної мети, все ще відбувається пряме порушення ЦК України. Проте право не існує у вакуумі, воно розвивається і адаптується до новітніх викликів і потреб суспільства, попит на подібні послуги і є доказом нової потреби суспільства. Можливо українським законодавцям слід звернути увагу, як аналогічні випадки регулюються законодавством країн ЄС і які наслідки це має, для України це може створити цікавий та новітній приклад для наслідування та розвитку. На мою думку, існування послуг “pink” є виправданою потребою, яке не несе в суспільство негативної мети та не становить загрози балансу гендерної рівності, а є лише додатковою опцією, яку жінка може обрати якщо вбачає в цьому потребу.